

URBANI MITOVI MSM SCENE U BEOGRADU

Apstrakt: *Kroz analizu različitih narativa koje krže među pripadnicima MSM – muške gej populacije rad pokušava da pokaže na koji način jedna skrivena populacija gradi i utvrđuje svoje supklturane norme u odnosu na šire društvo, ali i samu „scenu” kao prostorno vremenski (pojavn) oblik ove populacije. Ovi narativi imaju funkciju definisanja scene i normi u njenoj osnovi koje postoje da bi se ostvarila osnovna identiteska i pragmatična svrha populacije scene – pronalaženje seksualnih partnera. Različiti narativi koji kruže u MSM populaciji na taj način grade i ponovno potvrđuju odnos između društva, MSM populacije u okviru koje se ostvaruju homoseksualni odnosi, scene kao njenog javnog oblika i pojedinca koji iz bilo kog razloga upražnjava te odnose.*

Ključne reči: MSM, scena, urbani mit, narativ, društvo, norma, gej, populacija, supkultura, obrasci ponašanja

Uvod

Predmet rada su urbani mitovi i drugi narativi koji kruže u populaciji muškaraca koji odnos sa drugim muškarcima u Beogradu. Obzirom da je ova populacija spada u tzv. skrivene populacije, da je stigmatizovana i društveno neprihvaćena, ona ima tendenciju stvaranja supkulture kreiranjem posebnih društvenih normi usmerenih ka cilju ostvarivanja za šire društvo neprihvaćenih društvenih praksi uz razvijanje sistema „zaštite” identiteta pojedinaca koji joj pripadaju pa i cele potkulture. Pojavni prostorno vremenski oblik ove potkulture u radu je definisan kao scena. Cilj rada je da pokaže kako urbani mitovi kao narativni oblik kreiranja, ponovnog utvrđivanja društvenih normi, pravila, upozorenja na njihovo kršenje i odnos prema širem društvu i strahova koji toga prozilaze (Kovačević 2008) postaje važan mehanizam društvenog organizovanja u datom kontekstu. Obzirom na važnost uloge različitih narativa koji kruže u ovoj populaciji u kontekstu skrivenosti i kontekstu bazičnog elementa kreiranja i očuvanja normi, narativi su usmereni su na prenošenje informacije kao

---

* elena.maximovic@gmail.com

takve. Tema ovog rada je da pokaže na koji način MSM populacija u Beogradu skrivena i nejasno definisana čak i samim svojim pripadnicima, koristi funkciju urbanih mitova za potrebe uređenja sistema i jačanja poštovanja supružvenih normi bez kojih supkultura, kada je jednom formirana, ne bi opstala.

U razmatranju funkcija i značenja narativa koje kruže u MSM populaciji u okviru šireg socijalnog konteksta u ovom radu korišćeni su analitička postupci i metoda dekodiranja skrivenih poruka u kojoj se izdvajanje manje jedinica analize (Fine 1992; Crane 1977). Sve varijante narativa se rasčlanjuju na sastavne delove, te na osnovu takvog izdvajanja, pravi se poređenje i međudnos elemenata, paradigmatički niz i ubacuje u širi kontekst (Kovačević 2007b).

Material za rad sakupljen je dubinskim intervjuima 35 MSM ispitanika obavljenog za potrebe doktorske disertacije E. Maksimović „Društvena i prostorna organizacija MSM populacije u Beograd”, 2011. Intervjui su obavljeni u Beogradu 2010 i 2011 godine. Istraživanje je rađeno u samostalnoj organizaciji. Prvih nekoliko kontakata uspostavljeni su preko nevladinih organizacija koje se bave programom smanjenja štete i HIV prevencije među MSM i populacijom osoba koje žive sa HIV-om kao i ličnih poznanstava, dok su u narednim talasima informanti regrutovani na osnovu preporuke već intervjuisanih i volje i zainteresovanosti novih regruta da učestvuju u istraživanju. Među trideset pet intervjuisanih MSM osoba nije bilo maloletnika. Najmlađi intervjuisani imao je 22 a najstariji 46 godina.

O MSM populaciji i sceni

MSM (men who have sex with another man) je populacija muškaraca koji imaju seksualne odnose sa drugim muškarcima. Ovaj termin uveli su epidemiolozi kako bi precizno definisali homoseksualnu populaciju ugroženu od HIV-a i polnopenosivih bolesti jer obuhvata sve muškarce koji iz bilo kojeg razloga upražnjavaju seksualne odnose sa drugim muškarcima. Time se pravi jasna granica u odnosu na „gejeve”, homoseksulce”, „biseksulce” pa i LGBT koji podrazumevaju i osobe ženskog pola kao i afinitet prema osobama istog pola (Glick 1994; Young and Meyer 2005). Termin MSM je uveden kao naziv kategorije koja se odnosi na ponašanje, a ne na sam identitet (jer neko ko upražnjava seks s drugim muškarcem ne mora sebe identifikovati kao geja, biseksulca, dok s druge strane, neko ko se definiše kao gej ne mora biti seksualno aktivan). Samim tim što nije identitetska kategorija, MSM ne može da bude vidljiva populacija jer u zavisnosti od toga kako se pojedinac izjašnjava u odnosu na svoj seksualni identitet može se ustanoviti kulturološka dodirna tačka među ovim pojedincima. MSM kao termin ne obuhvata osobe koje nisu seksualno aktivne, a obzirom da se MSM potkultura zasniva prevashodno na potrazi seksualnih partnera, seksualno neaktivne osobe nemaju potrebu da pripadaju ovom potkulturni.

MSM populacije je skrivena populacija. Obzirom da MSM podrazumeva sve kategorije muškaraca koje imaju odnose sa muškarcima, usled brojnih društvenih normi i velike stigmatizacije najveći broj MSM ostaje „skriveni”. Ipak, ova populacija je razvila brojne supkulturne norme i obrasce ponašanja koja uređuju njihov subkulturni sistem (Gams 1990) kako bi upražavanje skrivenih, ili delimično skrivenih ali opšte društveno neprihvaćene seksualne prakse. Uz to otkrivanje MSM identiteta postoji i čitav niz drugih funkcija koje norme ispunjavaju, a koje su usko vezane za seksualne odnose, skrivenost, diskretnost, polne bolesti, spoljno društvene opasnosti i sl. Da bi ostvarila razlog svog postojanja, MSM populacija ima svoj pojavni oblik – javne prostore koji se koriste u „tajno” vreme – scenu kao važan element potkulturne. Scenu u ovom kontekstu definišemo kao oblik supkulture, kao prostorni i društveni oblik organizovanja ove populacije. U definisanju koncepta scene, M. Kozorog i D Stanojević (Kozorog and Stanojević 2013) daju pregled aktuelnih teorija i na osnovu njih izvode vlastitu definiciju scene koja se bazira pre svega na komunikaciji u čijoj kao osnovu se nalazi „stvar koja znači”. Pored ova dva osnovna elementa koji čine scenu, autori kao značajne u definisanju koncepta scene i ostvarivanja komunikacije prepoznaju mesto na kojoj se komunikacija odvija, identifikaciju sa scenom i manjem ili većem obimu, aktere i vreme. MSM scena u Beogradu, bazirana oko zajedničke „stvari” pronalaženja seksualnih partnera ne samo da putem usmenih narativa koje kruže među njenim pripadnicima potvrđuje svoje postojanje kroz mesto, vreme, aktere, identifikaciju već kreira supdruštvene norme neophodne za njen opstanak. Skrivenost kao specifičan element osnove oko koje se scena formira, zahteva formiranje specifičnih normi koje postaju deo subkulture i scene.

O urbanim mitovima u skrivenim populacijama

Kao što se često dešava u skrivenim populacijama, urbani mitovi imaju mnogo veću ulogu u prenošenju informacija, pravila ponašanja i kontrolisanja normi nego što je imaju u onim identitetskim grupama koje nisu skrivene. Obično su oni čak i jedini izvor prenošenja informacija, kao u slučaju IVKD¹ ili seksualnih radnica. Iako skrivena i društveno neprihvaćena grupa, MSM nije nelegalna kao recimo IVKD i seksualne radnice, te znatno koristi sve blagodeti kako interneta tako i drugih komunikacijskih i društvenih mehanizama širenja informacija i pravila ponašanja, ali i urbanih mitova ove populacije. Mitovi nisu jedini ali su značajni mehanizam prenošenja obaveštenja o kršenju normi, što nikako ne znači da im je značaj mali. Takođe, oni nemaju čvrstu i jasnu strukturu jer sve legnede, pa i savremene, teže da nemaju formu. Kao što je to slučaj u široj populaciji, tako i na MSM sceni mitovi služe uređenju onog dela sistema

---

1 Intravenski korisnici droga

koji nije uređen, te se odnosi na one društvene norme koje se najviše krše u populaciji (Fine 2001). Iako podeljeni u posebne tematske grupe, ovi mitovi se međusobno prepliću. Mitologija MSM populacije pokriva one oblasti scene u čijim društvenim normama i pridržavanja normi nije moguće uspostaviti kontrolu na neposredan način, odnosi se na one životne situacije za koje šire društvo niti bilo koja nauka nema odgovora, kao i na granične oblasti života u odnosu na šire društvo koje su neistražene, nepredvidive i normama šireg društva neuređene.

Antroploško proučavanje urbanih legendi u Srbiji

U domaćoj antropologiji urbane legende pročitavaju se i „globalno” i „lokalno”. Granica globalnog i lokalnog nije tako jasna, te kad kažemo globano mislimo na legende koje se prepričavaju svuda u svetu. Primeri analize takvih legendi su legenda o Poršeu i receptu za kolače (Kovačević 2007b), Betoniranom kadilaku (Kovačević 2007d), o dedi i Jaffa keksu (Kovačević 2010a), o mišu u flaši koka-kole (Kovačević 2008). Autori legende posmatraju i u aktuelnom kontekst u Srbiji, tranziciji kao najupečatljivijoj društvenoj promeni od kraja 20 veka. Ovakve legende Kovačević naziva tranzicionim legendama (Kovačević 2009b, Kovačević 2006b): legenda o starom obučaru i metro kartici (Kovačević 2010b), legenda o gubitnicima u tranziciji (Antonijević 2009), Legenda o poštaru lopovu i biznismenu (Kovačević 2006a). Proučavane su i legende koje su „lokalizovane” i „domestifikovane” strane legende – npr. legenda o krađi organa (Antonijević 2007) i legenda o duhu u jagodinskom Zavičjanom muzeju (Stajić 2010), ali i legendi koje nisu ni stigle u Srbiju u formi legende regularnim putem (Kovačević 2007a), kakva je analiza legende o Džou magarcu (Kovačević 2007c), Kuki i dečkovoj smrti (Kovačević 2009a). U legendi o Cigi i kafani (Kovačević 2009b), legende se tumače u kontekstu etničkog identiteta, dok je kontekst užih društvenih grupa (dobne, subdruštvene) primenjen u analizama legendi o kuki i dečkovoj smrti (Kovačević 2009a) i studentskih urbanih legendi (Bačević 2007).

Analiza raličitih narativa koji kruže MSM scenom u Beograd

Narative koji kruže MSM populacijom u Beogradu grubo možemo podeliti na sledeći način:

1. Mitovi o neobičnim gejevima ili mitovi o bezgranično velikoj MSM populaciji:
  - Oženjeni gej
  - Neostvareni gej

- Gej iniciran u kasnijem dobu
  - Incijacija strejt osobe
  - Poznate ličnosti koje su gej
2. Mitovi o odnosu sa širim društvom ili mitovi o snalaženju u društvu:
    - Mit o nasilju
    - Mit o pozitivnom autovanju roditeljima
    - Mit o stalnim partnerima
  3. Mitovi o HIV-u
    - Osoba koja namerno širi HIV
  4. Mitovi o sceni i kruzingu mestima, mitovi o gej prošlosti
  5. Mitovi društva o gej osobama

U ovom radu nećemo analizirati svaki mit pojedinačno, više ćemo se dotaći tematskih oblasti u celini, te osvetliti društvene norme u njihovoj osnovi i značaj mit na nivou scene.

Mitovi o neobičnim gejevima i mitovi o bezgranično velikoj MSM populaciji

U ovu grupu mitova spadaju oni mitovi koji razjašnjavaju ono što se ne zna: ko je sve MSM i koliko je scena zapravo velika. U ovu grupu ne spadaju oni koju su vidljivi (recimo transvestiti kao neobične gej osobe) već oni koji nisu vidljivi i nisu prepoznatljivi, ovi mitovi otkrivaju skrivene. Mitologija zalazi u krajnje nepoznato i pomaže MSM osobama da opipaju fizičke granice populacije. Ovu oblast života nije moguće osvetliti na drugi način od strane populacije niti od strane društva, osim putem predanja i priča koje kruže.

Imam prijatelja tog koji mi je bio komšija i sa kojim sam imao odnose, on nikada sebi nije priznao da je gej, ni dan danas on nije ni javno ni za bilo koga gej, čak ima i devojkicu već tri godine. [...] Od kad sam ja postao gej otvoren i od kad je on saznao da sam gej i kad me je video sa dečkom, onda je on prekinuo komunikaciju i postao jako agresivan u svojoj komunikaciji sa mnom. Upravo zbog toga kažem, to su latentni homoseksualci koji se plaše da neko ne otkrije, pogotovo gej ljudi, da ne otkriju njihovu homoseksualnost jer ako neko otkrije sve im pada u vodu, ono što su gradili godinama, njihova heteroseksualnost koju oni grade, tako da iz tog ličnog primera znam da su najagresivniji ti koji se plaše... (M.S.)

Glavni akteri mitova o nerealizovanom geju, koji je ostao na početnom stepenu incijacije² su obično komšije ili bliski prijatelji sa kojim je narator mita imao prvi seksualni kontakt. Tumačeći sa stanovišta šire populacije, oni su ispunili društvene norme realizujući heteroseksualne navike. Međutim, to nije

---

2 O fazama incijacije pogledati: Van Genep 2005

mit koji kruži u široj populaciji te van konteksta MSM populacije on nema veći značaj, može biti glasina ili trač. S druge strane, MSM scena pridaje veliki značaj ovakvim osobama i ovakvim pričama. Glavni junak je zalutali i izgubljeni pripadnik plemena, nerealizovani gej. Na relaciji početnih i krajnjih istanci:

(hetero) – homo – hetero.

Junak pravi izbor vraćajući se na početnu instancu, sa stanovišta društva on se vraća u prvobitni položaj i vraća red stvari na svoje mesto, čime se kružna struktura priče zatvara. Kazne za prekršaj norme nema jer priča nije mit. Sa stanovišta MSM populacije sam povratak u hetero, povratak na početak stvari je kazna: akter je osuđen da do kraja života ne ispuni svoje seksualne fantazije, svoj nagon. Ipak, to što priča kruži među MSM populacijom a ne među mladima koji su potencijalni homoseksualci upućuje na normu MSM populacije: kršenje norme heteroseksualnosti prirodna je potreba. Otrgnuti se prirodnom nagonu veće je kršenje norme od društvene norme heteroseksualnosti, što nas vodi do glavne, skrivene relacije narativa:

društvo – priroda

Mit nosi poruku da su prirodni zakoni važniji i jači od zakona društva. Ispunjavanje društvenih normi protivno prirodnim nagonima vodi nesrećnom životu. MSM populacija i njene norme na strani su prirodnog zakona. S druge strane, nepraćenje prirodnih nagona direktno utiče na veličinu populacije, te scena kao pošiljalac poruke svojim pripadnicima ukazuje ne samo na to da je populacija znatno veća nego što se na prvi pogled čini i da je svako potencijalni gej već i na to da su njeni zakoni prirodni i da nepoštavanje normi scene vodi nesrećnom životu, ukazuje na pravi izbor normi te umanjuje mogućnost dodatnog gubitka pripadnika scene.

Slična je situacija i sa mitovima o realizovanju u kasnijem životnom dobu:

Znam ljude koji su bili sa devojkama ranije i ceo svoj život, do recimo neke dvadeset tri, dvadeset četiri godine, tako znam jedan primer drug od jednog mog druga najbolji je upravo tako, bio sa devojkama i bio potpuno sa suprotnim polom do svoje dvadeset tri, dvadeset četiri godine i onda... (G.G.)

„U poznim godinama...Pa kažem ti, ja sam samo našuo da toga ima, uglavnom po manjim mestima. Mada nisu se oni realizovali kasno, oni nemaju priliku da imaju...

S obzirom da žive po manjim mestima pa onda prođe po nekoliko godina da nemaju nikakvih kontakata. Ili dođu na službeni put pa iskoriste priliku da odu na štajgu na primer na tih petnaest sekundi pod znacima navoda uživanja. „ (V.C.)

Nadovezujući se na prethodni mit, ova priča predstavlja njegovu dopunu i nastavak. Glavni akter doživljavanja magičnog trenutka oslobođanja od društvenih stega u relaciji:

hetero – homo – hetero – homo

Junak ove verzije mita morao je imati početni impuls koji se podrazumeva bez obzira da li ga je realizovao (sa komšijom). Ipak, dugotrajno opiranje zakonu prirode dovoljna je kazna. U nekim slučajevima (što je opiranje duže) kazna se nastavlja u vidu društvene prinude nastavljanja života pod maskom. Međutim, zakon prirode pobeđuje, čime mit šalje poruku da je on jači od svakog zakona društva. Norme MSM scene jače su od društvenih. Ovakvi mitovi omogućuju sceni i njenim pripadnicima kao primaocima mita da dodatno opipaju granice scene, te potvrđuje da je svaka osoba potencijalni MSM, da scena nije zatvorena grupa pojedinaca ali za razliku od prethodne verzije pruža i osećaj potencijalne mogućnosti uvećanja tržišta novim MSM osobama, koje ne moraju biti mlade, tj. inicirane uobičajenim tokom. Primaoci ovog mita su stoga prevashodno starije MSM osobe. Prostice rečeno, starijim MSM osobama koje nisu preterano privlačne mlađim MSM osobama, podatak da neko može postati gej u recimo svojim pedesetim godinama života znači povećanje mogućnosti ostvarenja seksualnog odnosa i daje osećaj otvorenosti scene za pripadnike „njegove kategorije”.

U ovu porodicu mitova spada i priča o gej osobama koje vode dvostruki život, odnosno upražnjavaju i homo i heteroseksualne odnose pri čemu je homoseksualni identitet tajan. Ovakvih priča ima najviše, te se na osnovu toga od strane intervjuisanih procenjuje da je u populaciji njihov broj i najzastupljeniji. Mit o osobama koje vode dvostruki život najčešće se prepričava u verziji oženjenog geja, odnosno geja koji ima devojkicu. Ovaj mit delom se podudara sa mitom o kasnom realizovanju, te se vrlo često prenošenjem i cirkulacijom prepliću. MSM osobe koje vode dvostruki život realizuju svoju dvostrukost na dva načina: stvarno (biseksualno) i paravanski (homoseksualno, održavanjem lažne hetroseksualne veze):

Da, da znam! Znam konkretno osobu, i više osoba koje jednostavno imaju takav način života da za roditelje imaju devojkicu koja im je najbolja drugarica i zna za njih, ali im je devojkica pred roditeljima, a oni su u stvari homoseksualci – nemaju odnose sa tim devojkicama. To su osobe koje nisu autovane čak ni roditeljima... (A.Ž.)

Pa to je jedan dečko koga dosta dugo znam i mi smo u toj nekoj kao vezi... Nije to baš klasična veza jer on vodi taj dvostruki život, on je biseksualac i ima devojkicu. I viđamo se vrlo retko, dva puta u mesec dana... Lepo mi je sa njim...Kod njega u stanu. On ima devojkicu i živi sa njom, ali kad ona nije kući... Jeste malo loše ali... (M.T.)

Nismo baš sad pričali kao otkud sad, kako to... ali prosto on nije hteo sebi da prizna ko je i šta je, oženio se, što je meni sa jedne strane ok, zarad porodice i tog potomstva i tako dalje, ali eto s vremena na vreme oseti potrebu da zadovolji tu neku svoju potrebu... (D.M.)

Ima, ima... Jednom sam se, na samom početku kad sam upoznavao mnogo ljudi, upoznao sam se sa jednim oženjenim muškarcem i bio sam kod njega u stanu dok mu je žena bila na poslu. (Đ.P.)

Oženjeni i gejevi koji vode dvostruki život pružaju slušaocima ideju kompromisne alternative između društvenih i prirodnih zakona. Iako deluje kao da rešava sve probleme, biti gej a opet ispuniti društvene norme u slučaju paravanskog odnosa sa ženskom osobom nije trajno rešenje te se osuđuje. Međutim, biti u biseksualnom odnosu može biti trajno i čini se kao optimalno rešenje za one osobe koje osećaju homoseksualne impulse. Beogradska scena potencira skrivenost, jer je ispunjenje društvenih normi ideal kome se teži, bez obzira na seksualni identitet. Populacija je skrivena, a skrivanje vođenjem dvostrukog života i biseksualnost koja iz toga proizilazi jedan je najboljih i najsigurnijih načina prikrivanja. Ovakve osobe hodaju po tankoj žici između društva i prirode, a ta žica se od strane populacije procenjuje kao najbrojnija na sceni.

hetero – homo – (homo i hetero)

društvo – priroda

priroda – društvo

Mit šalje poruku o ravnoteži između prirode i društva. Ta ravnoteža je veštačka, nosi određene teškoće koje imaju funkciju kazne. Ovaj mit upozorava na te teškoće.

U ovu grupu mitova spada i mit o inicijaciji strejt osoba.

E da, sad sam se setio. Imam druga, druga... On je od mog druga drug, ali on mi nije lično pričao nego mi je taj moj drug pričao. On navodno navatava na železničkoj stanici tipa recimo dođe žena da se porodi iz unutrašnjosti u Beograd, iz ovog ili onog razloga ne može da se porodi u svom mestu, i onda čoveku pobjegne voz, prevoz šta god, i on mora da čeka do ujutru do prvog prevoza, muž od te žene. I on tako te likove uspeva da navatava, da li oni imaju ranijeg iskustva ili nemaju to ne znam...takvih je situacija bilo... Ključna rečenica u tom realizovanju, on ga dovede kući na spavanje, kao i on je eto iz unutrašnjosti pa zna tu muku, bla, bla, bla... I onda bude kao on: „Jeli brate, jesi ti karao nešto skoro?” „Jao, žena mi je trudna evo već deveti mesec a nije mi dala od kako je ušla u treći!” bla, bla, bla, bla... „Muda su mi ovolika!” ... Mislim ono: ljudi koji su iz neke selendre, iz nekog pičkovca, napamet im ne pada da to postoji, navodno... Polazim od toga, ne znam da li je to tačno, to je samo priča koju sam ja čuo, i naravno tu padne neki žešći alkohol... (V.C.)

Za razliku od prethodnih, u ovoj verziji postoje dva junaka: inicijator i inicirani. Inicijator je vrlo često sam narator mita. Inicirana osoba doživljava homoseksualno iskustvo ali ne nastavlja homoseksualnu praksu te je početna instance opet jednaka krajnjoj, ali obrnuto od onih u prethodnim verzijama:

hetero – homo – hetero

Glavni junak ovog mita ipak nije onaj ko je iniciran već onaj ko je inicijator. Društveni status inicirane osobe vraća se u prvobitni, čak mu i intervjui-sani daju status „eksperimentisanja seksualnošću” te ga ne stiže kazna. S druge

strane, inicijator je doživeo veliki seksualni uspeh i dobija veći ugled na sceni. U ovoj verziji mita kazne nema, slušaocima se šalje poruka da neko ne mora biti gej da bi imao homoseksualno iskustvo, granica populacije predstavlja se širokom, što daje velike mogućnosti ostvarenja seksualnih odnosa.

Sve navedene verzije iz ove grupe narativa koji kruže u MSM populaciji upućuju na granične, marginalne slučajeve MSM osoba koje u populaciju ulaze i iz nje izlaze, menjaju ili ne svoj ili tuđi status u društvu pomerajući granice scene u odnosu na prostor i norme, te pomaže osobama koje su na sceni (potpuno ili delom svog identiteta) da ih razumeju. Takva situacija graničnih slučajeva, za koje se procenjuje da ih ima mnogo, upućuje ne samo na veličinu scene već i na to da je ona deo društva, nije izolovana tvorevina gej osoba, ona živi i razvija se uporedo sa društvom kao njegov deo. Preći društvenu marginu ne znači biti marginalan, imati homoseksualno iskustvo ne znači biti gej, ali takvi prelasci margine osnova su oko koje se scena, njene prostorne i društvene norme formiraju.

*Mit o odnosu sa širim društvom*³

Ovi mitovi predstavljaju drugu veliku grupu MSM mitološkog sistema. Oni tematski opisuju svakodnevne situacije, odnosno probleme na koje se mora naići ukoliko osoba napravi sledeći korak u inicijaciji, odnosno nastavi upražnjavanje homoseksualne prakse. One opisuju situacije u kojima se MSM osoba mora ili može naći u svakodnevnoj komunikaciji sa širim društvom i njegovim normama. Iako takvih situacija ima mnogo, mitovi pokrivaju samo one situacije koje nisu iskustveno doživljene. Tako recimo, mit ne pokriva situaciju „autovao sam se najboljem drugu i on je to prihvatio” jer autovanje najboljem drugu podrazumeva prethodnu dobru pripremu te je pozitivna reakcija gotovo izvesna. Za razliku od toga, mit o pozitivnom autovanju roditeljima postoji jer nije uobičajeno da roditelji, shodno društvenim normama, imaju pozitivan stav o gej osobama. Zapravo, pozitivno autovanje roditeljima sa svojim srećnim završetkom ima elemente bajke, govori o pobedi dobrog (prirode) nad zlim (društvom).

Znam, recimo od toga mog dečka sadašnjeg, njegov bivši dečko je rekao roditeljima i njegova majka je potpuno nezainteresovano prihvatila, ali ono kao, žena je takva, flegma je inače, i ono kao: „Pa dobro, ok, nije baš idealno, htela sam unuke ali šta je tu je...”; čale baš nije prihvatio, sad kako prolazi vreme sad već je malo ok po tom pitanju. Doduše oni ne žive zajedno, on živi u

---

3 Urbani mitovi u široj populaciji često kao temu imaju odnose prema „drugima” koje idu od ksenofobije do potpunog prihvatanja (Videti u Kovačević 2009). U Enciklopediji urbanih legendi Brunvand opisujući homoseksualnost u urabnim legendama ukazuje na postojanje nekoliko urabnih legendi koje se odnose isključivo na muške homoseksualce i nose negativnu konotaciju, sasvim često i bespotrebno i bez ikakve kontekstualne veze narativa sa seksualnom orijentacijom aktera (Brunvand 2012).

Beogradu a roditelji mu žive negde van Beograda. Tako da nije tu pa se ne susreću i nemaju kad da polemiju nešto oko toga preterano, kad se vide normalno funkcionišu. Čak je i moj taj dečko dok je bio sa njim dolazio kod roditelja, meni je to malo smešno.. tada su bile tako neke provale, zezali su se i tako... (N.P.)

Glavni junak, onaj koji je rekao roditeljima da je gej, biva nagrađen za svoju iskrenost, što MSM populaciji šalje poruku da se roditeljima treba autovati, jer autovanje roditeljima ne utiče na skrivenost populacije (ona ostaje skrivena za društvo) ali vodi olakšanju svakodnevnog života pojedinca s obzirom da kao što i navedeni mit to kaže homoseksualna osoba ne može ispuniti društvena očekivanja (brak i porodicu) te će jednog trenutka problem morati izaći na videlo (osim ako se osoba ne odluči na dvostruki život, paravanski ili stvarni heteroseksualni brak). Roditelji su nevoljno i sa mukom prihvatili činjenicu da im je sin gej, što znači da podržavaju šire društvene norme, oslikavaju stavove društva i simbolišu društvo. Ko je onda kažnjen? Kažnjeno je društvo. Društvo ne samo da je pobeđeno od strane prirode, već je poraženo i od strane onih koji su njegova esencija – roditelji, odnosno porodica kao osnova društva. Roditelji se suprotstavljaju zakonima društva i društvenim normama, a jesu njegovi sledbenici. Mit u sebi nosi poruku da društveni zakoni nisu dobri i nisu nepobedivi, a prirodni zakon postaje društveni. Mit ima kružnu strukturu koja se zatvara izvrtnjem realnosti: pretvaranjem prirodnog zakona u zakon društva.

priroda – društvo

dobro – loše

Rekli smo da se odnos sa širim društvom kreira na nivou mita s obzirom da MSM populacija u celini nije iskustveno doživela sve njegove posledice⁴. Mitovi popunjavaju praznine u onim delovima života i životnih situacija u kojima iskustvo ne postoji, te su mitovi iz ove grupe jako razvijeni u MSM populaciji. Stav društva šalje se MSM sceni putem medija ali i putem mitova šire populacije koje u ovom radu nećemo razmatrati. Takođe, intervjuisani gotovo da nisu iskusili fizičko nasilje čiji bi uzrok bio seksualna orijentacija. Kako nasilje kao pretnja proizašla iz stava društva izaziva stalni strah kod pripadnika MSM populacije, mitovi o nasilju najčešće odnose na fizičko nasilje koji je manji deo populacije doživio a čije posledice mogu biti ozbiljne. Tako su najviše zastupljeni mitovi koji upozoravaju na lokacije nasilja i nasilnike, manje na okolnost nasilja (na primer neko je nekome dobacio) i njegove posledice (na primer razbio mu je glavu i polomio ruku, bio je u bolnici tri dana). Razlog tome je što se na okolnosti i posledice ne može uticati, dok se na nasilnike i najčešća mesta na kojima se agresija događa može preventivno uticati. Takođe, upozorenja se odnose i na kršenje normi koje se odnose na prevenciju nasilja od strane MSM osoba. S obzirom da se narativi o nasilju odnose na konkretne i važne životne

4 Stoga legenda pomera rešenje na specijalni slučaj čije se posledice mogu preduprediti bez obzira na zanemarljivu verovatnoću da će se ikome dogoditi (Kovačević 2009c).

situacije, te da su tema koju mediji dosta pokrivaju, tema sa gej sajtova, ovi narativi sve više dobijaju jasnu, preciznu formu bez detalja i suvišnih relacija, jer za cilj imaju tačno i nedvosmisleno prenošenje poruke. Tako mitovi koji upućuju na lokaciju („Znam jednog što su ga prebili ispred gej kluba neki navijač”) imaju svrhu isključivog prenošenja poruke o najčešćem mestu nasilja do te mere da gubi formu mita. Ono po čemu ovakvu priču i dalje možemo smatrati mitom je prenošenje iskustva iz prve, druge ruke čime se postiže efekat verodostojnosti kao i funkcija upozorenja. „Čuo sam za jednog što su ga prebili” je forma koja nema isti efekat, to je forma glasine⁵.

Mitovi o nasilnicima takođe su skraćeni. Mesto nasilja se može izbeći ali nasilnici ne, oni se mogu sresti bilo kad i bilo gde. Tako ovi mitovi upućuju pre svega na prepoznavanje nasilnika ali i na normu društvene nevidljivosti MSM osoba. Prebijeni junak je kažnjen jer se nije pridržavao norme društvene nevidljivosti (bilo uživo bilo preko Interneta) pa je kažnjen.

Pa znam, ne znam nikoga direktno, znam pošto sada izlazim u klubove, znam da su ljudi koji su izlazili, koji izlaze u klubove dobijali su batine ispred kluba. To je bio čitav skandal kada su organizovano po pet, šest momaka ispred kluba, gej kluba u Beogradu čekali ljude da se vrate u tri, četiri sata ujutru iz kluba i tukli ih. (B.S.)

Ipak, postoji mali broj „neskraćenih” verzija mitova:

Pa znam jednog dečka koji je, doduše kao baš mali, mali, mali dolazio sa svojim drugom da bude pedere sad ti je najgora pasivuš... Na Ušće. Sad ti je najgora moguća pasivuš⁶. Ja znam za njega konkretno i on mi je i otvoreno rekao, on mi je otvoreno rekao, a što je najgore on baš stanuje u tom kraju, baš preko puta Ušća. I on krene, to je bila fora još dok je bio u srednjoj školi, a onda se već realizovao, u to vreme sam ja izlazio često na Ušće, kad kažem često to je bilo svaki dan... (V.C.)

Kako se ovaj mit odnosi na društvo, jer je društvo to koje fizički napada gej osobe, nasilnik (društvo) se kažnjava time što postaje homoseksualac, i to pasivni homoseksualac kao manje poželjni i „više gej” obrazac ponašanja i seksualne uloge. Relacija ovog mita su:

nasilnik – žrtva

(društvo) – gej populacija

strejt – gej

5 Jasna granica između legende i glasine ne postoji, međutim izvesna razlika bila bi u strukturi: legenda ima ekstenzivnu strukturu sa tradicionalnim delovima, dok glasina ne mora imati ni strukturu ni tradicionalne elemente, njena forma je znatno slobodnija. . Ukoliko priča nema jasne naracije radi se o glasini ili verovanju dok urbana legenda mora imati preciznu formu. (G.A.Fine 1992)

6 Pasivni partner u homoseksualnom odnosu.

(društvo) – (Priroda)

latentni – aktivni

Ovaj mit zapravo je potekao iz jednog mitološkog stava da su sve osobe koje su agresivne prema gejevima latentni homoseksualci. Gotovo da nema intervjuisanog koji nije potvrdio ovaj stav.

Pa opisu kako izgledaju ja mogu negde da... generalno mogu da zaključim ko su pošto se svi oblače manje više isto: to su neke crne, kožne jakne, kratko ošišani – ćelavi, malo su deblji kako se to obično priča, tako da ... ja .. negde je moj zaključak da su to uglavnom, neki pijani navijači koji se vraćaju sa utakmice, tako neku imam predstavu... ili ljudi koji su jednostavno frustrirani, možda čak i latentni homoseksualci... Najčešće tako bude – da su latentni homoseksualci kojima najviše smetaju oni koji su homoseksualci otvorenog tipa, jer bi tukli nekog drugog... Moja iskustva ovako iz okruženja, nikada nisam doživeo fizičko nasilje, ali imao sam naravno društvo iz bloka tamo koji su strejt. Mislim, najagresivniji i oni koji uvek se nađu prozvani da komentarišu nešto protiv gej ljudi, homoseksualaca i gej ljudi čak i kad nisu nešto pitani su oni koji su... za koje ja mogu reći, recimo da sumnjam da su negde latentni, imaju tu homoseksualnu crtu... Upravo zbog toga kažem, to su latentni homoseksualci koji se plaše da neko ne otkrije, pogotovo gej ljudi, ne otkriju njihovu homoseksualnost jer ako neko otkrije sve im pada u vodu, ono što su gradili godinama, njihova heteroseksualnost koju oni grade, tako da iz tog ličnog primera znam da su najagresivniji ti koji se plaše... (D.B.)

Stvarno ne znam, ne diramo mi njih, što oni diraju nas...Postoji kao navodna priča da su oni kao podsvesno homoseksualci i da imaju potrebu da probaju pa svoj bes iskaljuju na taj način...ne znam... Stvarno ne znam... (M.N.)

Relacije mita su sledeće:

strej – gej

društvo – priroda

nasilnik – žrtva

skriveno (latentno) – javno

norma – prekršenje norme

Na relaciji strej – gej kao glavnoj u ovom mitu, nasilnik kao očigledni prekršilac normi zakona prirode kažnjava se na najgori mogući način: on postaje sam svoja meta, postaje gej; društvo postaje samo svoja žrtva. Skriveni momenat obrnute realnosti je na relaciji javno – skriveno gde je nasilnik u stvari skriveni gej, on je prekršilac norme, ekstrem, što postaje time što se pridržava heteroseksualne norme. To upuće na neprirodnost društvenog zakona. Sa strane scene, granica populacije se širi a mit opet ostavlja poruku članovima populacije da zakon prirode pobeđuje i onda kada je potiskivan agresijom. Žrtva – gej osoba nije glavni junak, njeno prebijanje kao nevine žrtve nije kazna. Mit nema svrhu kao što smo rekli da upozori na nasilje već na nasilnike.

Mit o HIV-u

Društvo doživljava HIV kao bolest marginalnih grupa, dok ga MSM populacija doživljava kao spoljnu pretnju. U svakom slučaju, HIV u velikoj mери utiče na odnos i komunikaciju gej populacije u društvu, kao barijera i sporna istovremeno. U poglavlju koje se odnosi na HIV naglašeno je da mitovi o HIV-u najviše pokrivaju temu osoba koje šire HIV, upozoravaju ne na ozbiljnost bolesti, način prenošenja, već na izvor prenošenja. Razlog tome je što su ostali podaci o HIV-u dostupni iz drugih izvora (mediji, preventivni programi, internet sajtovi) jer sam HIV nije ni tabuisana ni skrivena informacija.

Ne znam, ali kruže priče da postoji osoba koja kruži po klubovima i namerno zaražava ljude... Zna se koja je to osoba, zna se čak i kako se zove, koja namerno ćuti o svom HIV statusu i ima nezaštićene odnose sa osobama i tako širi virus. Ne znam da je nekoga konkretno zarazio, čak i te osobe koje pričaju ne znaju nikoga koga je on zarazio nego tako pričaju... dvadeset pet, šest, sedam godina... Da, priča ide ovako: pošto je ta osoba imala svog stalnog partnera sa kojim je spavala i to bez kondoma zato što mu je verovala a taj partner je ustvari bio zaražen zato što je varao njega sa nekim drugim osobama i onda se tako njega zarazio, i on je tu doživeo veliko razočarenje i onda se u njemu probudila neka agresija i rešio je da prenosi dalje... (M.D.)

Pa ja bar ne znam da je imenujem, ali znam da postoji osoba, ne znam je imenom... Pa ti ljudi valjda koji govore, ne znam – ne uključujem se mnogo u priču, verovatno da znaju, ali prosto se ograđujem, ta osoba može da širi koliko hoće HIV, ali ako osoba ume da se štiti i ponaša se odgovorno onda ta osoba može džabe da širi... jeste da osoba radi lošu stvar, to je samo po sebi loše što se tako ponaša i ima takve porive u sebi da nekoga inficira, ali nije samo ta osoba odgovorna tako da se zbog toga ne upuštam u razmišljanje u to... (N.V.)

Mit o namerno prenošenju HIV-a rasprostranjen je i u široj populaciji (Fine1987, 69–76), a u MSM populaciji zaživela je njegova modifikovana i normama scene prilagođena verzija. Za razliku od mita o HIV-u koji kruži u široj populaciji u kojoj je kažnjen junak koji je zaražen jer se nije pridržavao normi, onaj ko je u MSM verziji kažnjen (pored MSM junaka koji je zaražen zbog nekorišćenja kondoma i brzog stupanja u seksualni odnos kao sekundarne HIV prevencije u populaciji) je lik koji namerno širi zarazu, namerni prenosilac HIV-a. MSM populacija je zaokružena, iako su joj granice fluidne, ona ima svoje mesto, vreme i norme, ona je „scena”. Onaj ko prekrši osnovno pravilo scene, neautovanje seksualnom partneru o svom HIV statusu biva izopšten iz scene, on je prekršilac najznačajnije norme populacije. Prekršenjem normi on postaje odmetnik, scena ga obeležava i vremenom on postaje prepoznatljiv, gubi svoje mesto na sceni kao identiteskoj grupi. Scena ga odbacuje i to je njegova kazna. Ovaj mit upućen je onima koji su HIV pozitivni: ako namerno širiš HIV scena će to prepoznati i izopštice te.

Mitovi o sceni i kruzingu mestima, mitovi o gej prošlosti

Ovi mitovi beogradske gej scene odnose se na gej scenu pre kopiranja obrasca sa Zapada, pre otvaranja gej klubova i pojave interneta. Kada je to tačno bilo nebitno je naspram činjenice da je bilo i da još postoji. To su narativi o javnim kruzingu mestima: Ušću, javnim toaletima, bioskopu Partizan, železničkoj stanici, Adi Ciganliji... Intervjuisani nisu potpuno sigurni da li ta mesta i dalje postoje kao kruzingu mesta jer svedoka nema. Ko su ljudi koji tamo odlaze predmet je nagađanja. To je mit o najskrivenijima među skrivenima, te se delimično prepliće sa mitom o oženjenom geju. Da su takva mesta postojala kao mesta kulturne razmene i stvaranja kulturnog obrasca svedoče oni koji su na toj sceni bili u to vreme, te svoja „iskustva” prenose u formi idiličnog mita o prošlim vremenima novoformiranoj gej populaciji i gej obrascu, ali šta se danas događa na tim mestima drugi je urbani mit. Retko ko od intervjuisan je posećivao javna mesta u cilju pronalaženja seksualnog partnera, ali svi do jednog znaju obrazac ponašanja na javnim mestima. Ovi mitovi, kao što je slučaj i sa prethodno nabrojanim, retko imaju punu mitološku strukturu. Za razliku od klubova i gej četova, javna kruzingu mesta nisu potpuno „legalna” te se o njima mora pričati u obliku mita i glasina (dok gej klub može da se reklamira na sajtu, televiziji...). S druge strane, mitovi o idiličnoj prošlosti imaju karakteristike stvarnog mita koji u populaciji izaziva ideju o zajedničkoj prošlosti čime se jača osećaj jedinstva grupe.

U to vreme sam ja izlazio često na Ušće, kad kažem često to je bilo svaki dan... Išli smo na poselo, to je nama bilo poselo, to je nama bilo druženje! Nije to vezano za seks, bude seksa ali jednom u tri meseca! Ma kakav seks! Pa frka mi je...Ne znam, ne znam! Sad...Pravo da ti kažem meni je sad frka da odem tamo...Iskreno da ti kažem baš mi je frka! Ne osećam se prijatno kao nekad, nekad sam znao da imam drugove, sa jednom likom se čak i dan danas družim od tih...(V.C.)

Kako se partner nalazi? Partner se nalazi tako što jednostavno tu ljudi šetaju pa se u mraku nešto zagledaju, šetaju se kao u nekom kačketu, kao inkognito, mislim.. neki tako ulaze i izlaze iz nekog žbunja... Pa ima toga i na Adi Ciganliji, jedan deo između rukavca Ade, Ade Medice i Ade Ciganlije, ima jedna šumica i tako ima tu nekih ljudi sede na nekim panjevima, šetaju i zagledaju, ulaze i izlaze, stoje ispred neke stazice koja vodi u neki šumarak i tako...Iskreno da ti kažem, ja nemam neka iskustva lično kao šta, kako... Nije mi problem da pridem nekoj osobi... (Ž.J.)

Štaviše, pričali su nam strašne priče da partneri koji tu dolaze insistiraju da se ne koriste kondomi, pa se dešavaju silovanja, čovek mi pričao da su ga opili, drogirali i silovali tu, tu ima svakavih priča i uglavnom su rizična ponašanja. Pa oni uglavnom nalaze partnere na javnim mestima, u parkovima i wc-ima, nalaze partnere za jedno veče i kao da se ništa nije dogodilo, vraćaju se kući svojoj deci i ženama... to je to... (M.M.)

Pa jesu, ali to su specifične okolnosti kada se to dešava, dakle da li je to uveče... I to su određene lokacije, nije to bilo koja lokacija, onda ljudi dođu, šetaju recimo na primer u parku, neko duže vreme provode tu, vrte se, korziraju što bi se reklo, periodično se...Običu petnaest krugova po parku što nije tipično za slučajne prolaznike, dakle vidi se da nisu slučajni prolaznici, onda postoji taj neki dres kod, stil oblačenja po kojima se ljudi prepoznaju, ne znam: da li je tašnica na ovom ramenu ili na onom ramenu, ili se više vrcka, ili se cigara drži na ovaj način... (J.K.)

Pa kako sam čuo, dovoljno da se samo dopadnu jedan drugom, i samo klimneš glavom i kao: „Ajmo!”, i odu i urade to, iza žbuna! To je to...(U.J.)

Što kaže jedan moj drug kad je ušao pre neki dan u javni toalet tu u Staklencu, kaže kao da se svi znaju, pričaju o jagodama, o trešnjama.. I on je istog trenutka .... Mislím, pričaju i onanišu, masturbiraju, kao da su kod kuće, ono: piju kafu i masturbiraju... (B.P.)

Mitovi o javnim mestima zapravo su priče na granici urbanog mita i trača u funkciji prenošenja saznanja. Informisanost o pravilima ponašanja na javnim mestima MSM scene koja pripovedač mita ne posećuje ali o tome sve detalje zna, u stvari upućuje na pripovedača kao glavnog junaka, verodostojnost se postiže iskustvom iz prve, odnosno druge ruke („išao sam da vidim”, „rekao mi je drug koji je bio”) koja ne podrazumeva da je narator bio akter, on nije učinio ništa loše, nije prekršio pravilo „legalnosti”, nije upražnjavao seks na javnom mestu kao nepoželjnom obrascu, čime izbegava kaznu. Kao u prethodnim verzijama, kazna i drugi elementi se izbegavaju nauštrb strukture mita a radi preciznog prenošenja informacija. Kada bi pripovedač ovaj mit ispričao kao daleko prenesenu informaciju, ne bi se pokazao kao poznavalac beogradske scene, tako da vrlo često mitovi sadrže sledeću priču: „Prvo sam čuo pa sam otišao da vidim”. Verzija iz prošlosti kao i verzija iz sadašnjosti imaju funkciju jačanja osećaja jedinstva, odnosno povezuju delove scene u celinu. Mit ima funkciju na nivou scene: kada oni koji ne idu u parkove ne bi znali da takva mesta postoje, scena ne bi bila jedinstvena celina, ne bi imala svoju društvenu i prostornu strukturu, bila bi grupa MSM osoba. Relacije mita slične su kao u prethodno analiziranim:

skriveno – javno

MSM – hetero

dobro – loše

priroda – društvo

Zakon prirode opstaje na društvenoj margini, a tanka granica između skrivenog i javnog zapravo predstavlja marginu: skriveni vrše homoseksualnu radnju na javnim mestima, sakrivanje u masi najstariji je obrazac prikrivanja koje skrivene populacije poznaju.

Zaključak

Različiti narativi MSM scene kao skrivene populacije imaju specifičnu ulogu u odnosu na urbane mitove šire populacije. Iako su u njenoj osnovni bazične norme šireg društva i tematski pokrivaju relacije „mi” i „oni” što ih čini mitovima, skrivenost scene ne dozvoljava uobičajeni proces razmene informacija kako među pripadnicima scene međusobno, tako ni sa društvom u celini. Pored uobičajenih funkcija prenošenja poruka i ukazivanja na norme, odnosno na posledice njihovog kršenja (Kovačević 2009a), oni ukazuju na granice, kvalitativni i kvantitativni sastav scene. One pomažu svojim pripadnicima da spoznaju svoj skriveni identitet i pravila ponašanja, norme i obrasce koje će kao pripadnicima scene omogućiti da lakše ostvare homoseksualne odnose. Različiti narativi koji kruže među pripadnicima MSM populacije čine vidljivim i opipljivim ono što je skriveno, kao i mitovi šireg društva one upozoravaju, kažnjavaju i objašnjavaju, te MSM populaciji ukazuju na njene društvene i prostorne karakteristike. Tako ovi narativi predstavljaju važan mehanizam povezivanja prostornih delova scene u celinu i usklađivanja društvenih i kulturnih normi. Bez postojanja svojih društvenih granica, prostora i normi scena ne bi bila scena, već skup osoba koji upražnjavaju MSM praksu. Narativi koji kruže MSM scenom, takođe, kroz svoj dvostruki efekat crpljenja motiva iz realnih događaja i ujedno uticaja na realne događaje (Kapferer 1989, Stine 1999) određuju granice supkulture i scene u odnosu na šire društvo, potvrđuju ustanovljene granice i odnos. U osnovi, kao u svim urbanim mitovima, osnovne norme su norme šireg društva (Fine 1992, Kovačević 2010a), što je i logično jer je svaka potkultura deo šire kulture, ne egzistira van nje niti nezavisno od nje. Odnos potkulture i kulture potvrđuje se narativima i time omogućava opstanak MSM osobe sa svojim MSM identitetom (omogućava upražavanje istopolnih seksualnih odnosa), kao i MSM potkulture i njenog pojavnog oblika – scene uz jasne norme, obrasce ponašanja i granice. Različiti narativi koji kruže među MSM populacijom na taj način zaokružuju odnos između usamljene MSM jedinice sa njenim društveno neprihvaćenim seksualnim ponašanjem, MSM skrivene populacije i MSM potkulture koja formira norme i obrasce. Norme i obrasci ponašanja koji se grade i ponovno utvrđuju putem narativa neophodni su ne samo za opstanak MSM pojedinca u njegove seksualne prakse, već i same MSM potkulture i scene. Obzirom da je populacija skrivena, društveno neprihvaćena, da nema jasnu kvantitativnu pa ni kvalitativnu dimenziju, dok su njeni pripadnici u odnosu na svoje druge identitete i položaje u društvu vrlo različiti, narativi koji kruže među ovom populacijom su važan mehanizam koji objašnjava, upozorava i definiše pravila ponašanja, prostorni i vremenski okvir neophodan za ispoljavnje seksualnog identiteta kao jedinog koji MSM osobe povezuje u supkulturu. Urbani mitovi prate socio – kulturna dešavanja jednog društva u skladu njemu se menjaju, isto se dešava i sa narativima supkultura koje prate realno stanje u društvu i služe prilagođavanju se kako normama društva tako i svoje supkulture.

Literatura:

- Antonijević, Dragana. 2007. „Legenda o krađi organa: moralna dilemma savremenog društva”. *Etnoantropološki problemi* 2(2): 35–69
- Bačević, Jana. 2007. „Studentske legend o polaganju ispita: kritika ili afirmacija obrazovnog sistema”. *Etnoantropološki problemi* 2 (2): 87–102
- Brunvand, Jan Harold. 2002. „Encyclopedia of Urban Legends”, W.W. Norton & Company
- Crane, Beverly. 1977. „The Structure of Value in „Roommates Death”: A Methodology for Interpretative Analysis of Folk Legends”. *Journal of Folklore Institute* Vol. 14
- Fine, Gary Alan. 1992. *Manufacturing Tales: Sex and Money in Contemporary Legends*: University of Tennessee Press
- Fine, Gary Alan, Patricia A. Turner. 2001 *Whispers on the Color Line, Rumor and Race in America*. Berkeley: University of California press
- Fine, Gary Alan. 1987. „Welcome to the World of AIDS: Fantasies of Female Revenge”. *Western Folklore* 46 (3): 192–197
- Gams, Andrija. 1990. *Društvena norma – pojava, nastanak i značaj*. Beograd: Savremena administracija
- Glick M., B.C. Muzyka, D. Luri, L.M.Salkin. 1994. „Oral manifestations associated with HIV – related diseases as markers for immune suppression and AIDS” *Oral Surg Med Oral Pathol*, 77 (4): 334–9
- Kapferer, J.N. 1989. „A Mass poisoning Rumor in Europe”. *Public Opinion Quarterly* 53 (4): 467–481
- Kovačević, Ivan. 2006a. „Legenda o poštaru – lopovu I biznismenu”. *Antropologija* 1: 9–18
- Kovačević, Ivan. 2006b. „Tranziciona legenda o dobitnicima”. *Etnoantropološki problemi* 1 (1): 11 –25
- Kovačević, Ivan. 2007a. Urbane legende: američki i/ili globalni folklor. *Etnoantropološki problemi* 2 (2): 11–23
- Kovačević, Ivan. 2007b. „Porše I kolači – advokatski advertajzing ili etnojurisprudent-ski saveti”. *Antropologija* 3: 7–21
- Kovačević, Ivan. 2007c. „Ko je ubio Džoa Magarca?”. *Etnoantropološki problem* 2 (2): 104–120
- Kovačević, Ivan. 2007d „Betoniran „Kadilak”„. *Antropologija* 4: 9–24
- Kovačević, Ivan. 2008. „Cokelore (Fine and Best)”. *Etnoantropološki problem* 3 (1): 71–84
- Kovačević, Ivan. 2009a. „Kuka ili sekira – epilog ljubavne scene na Lover’s Lane. *Etnoantropološki problem* 4 (1): 38–61
- Kovačević Ivan. 2009b. „Tolerancija ili asimilacija: legende o kineskom restoranu i „Ciginoj kafani”. *Etnoantropološki problemi*. 4 (3): 67– 80
- Kovačević, Ivan.2010a. „Legenda o dedi i Jaffa keksu”. *Etnoantropološki problemi* 5 (3): 43–55
- Kovačević, Ivan. 2010b. „Legenda o starom obučaru I Metro kartici”. *Etnoantropološki problemi* 5(1): 69 –83
- Kozorog, Miha, Dragan Stanojević. 2013. „Towards a Definition of the Concept of Scene: Communication on the Basis og Things That Matter”. *Sociologija* LV (3): 353–374

- Stajić, Mladen. „Urbana legenda o duhu u jagodinskom Zavičajnom muzeju”. *Etnološko-antropološke sveske* 16 (5): 9–25
- Stine, Scot Aron. 1999. „The Snuff film: The Making of an Urban Legend”. *Skeptical Inquirer*
- Van Genep, Arnold. 2005. *Obredi prelaza*. Beograd: Srpska književna zadruga
- Young R.M. and I.H.Meyer. 2005. „The trouble with „MSM” and „WSW”: erasure of the sexual-minority person in public health discourse”. *American Journal of Public Health* 95 (7): 1144–9

Primljeno: 04.09.2019.

Odobreno: 01.10.2019.

Elena Maksimović

Belgrade MSM scene's urban myths

Abstract: The attempt of this paper is to show the ways in which a particular hidden population, namely, MSM – male gay population – builds and defines its subcultural norms vis-à-vis the wider society, as well as in relation to its „scene” as a special-temporal form peculiar to this population. The different narratives circulating around the MSM scene have the function of defining the scene and its norms in order to attain the basic and pragmatic purpose of the scene – meeting the sexual partners. The scene's different narratives thereby build and further affirm the relations between society, MSM population and the individual.

Keywords: MSM scene, urban myth, narrative, society, norm, gay, subculture, behavioural patterns.